

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 21 JUNII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

L Ä K A R E N.

En god Moralist charaters nytta
då man är sjuk. Bref från
en Egoist, jemte svar derpå.

Sos Terentius sinnes Ushinus säga
til sin fader: Min fader, bed
Du Gudarna håldre än jag, ty
emedan du är en bättre man,
än jag, lära de äfwen bönhöra dig snarare.
Jag måste gifwa författaren til det följande
brefwet samma svar, då han anmodar
mig, at upmuntra mina läsare til en
bogo, om hwilken jag själf gärna wille blifwa
underwist, och hwarwid jag, til mina
läsares öfwerfogelse, aldrig kunde nyssa bättre
wål, än de han i sitt bref anförde. Jag
hoppas, at flera än jag lära finnas, som
blifwa rörde och uppbyggde af et sådant, en
gammal och rättfärdig mans bref:

Min Herre!

Jag är en man, hvars lif snart kallas
sitt slut, det bedröfweliga lifwet! snart
hoppas jag blifwa förtessad! Jag har haft
en ungdom utan glädje, ett lif utan at kunna
njotta det, en älderdom, som varit och
är en långsam plågsam död. Wid allt detta
har jag wunnit mycket, och förlorat ganska
litet. Jag har lärdt den konsten at dragga
mitt beständiga elände med tålmod, och
har däremot allenast förlorat den såfärdiga
ärrån, hjärtelen til lifwet. Knapt wet
jag huru den är skänad, som finner nöje uti
at lefwa. Jag ärhindrar mig ingen dag,
då jag varit rätt frisk, och därför har det

gått mig lika som det gick med soldaten uti
Antigoni armee, hwilken därför föragtade
döden, och war den taprafte af alla, emedan
en långwarig sjukdom gjorde honom
ledsen wid lifwet. Konungen lät curera
denna källa stridsmannen. Men knapt war
hon frisk, förän han war lika så rädd om
lifwet, som någon annan. Du är själf skuld
härtil, sade han til Konungen, hwilken för-
rebrädde honom sådant. Ty sedan jag blif-
wit frisk, har jag förlt sådt lust för lifwet
och blifwit rädd för döden. Jag tror så-
kertligen at det måste wara så. Lifwet i
och för sig själf lyckes wara miniförna af
såga betydelse. Men lycka och wälgång gör
det angenämt för oss, motgång och elände
däremot förhateligt. På hwilket sådant
sätt man anser lifwet går man för långt.
Ty, hwarken är den timmeliga lyckan wärd
så mycken frögd, eller det menfeliga elände
det så många tårar. Därföre söla alla stora
sälar at gå medel wägen. Jag haswer
härutinnan, igenom mitt outhörliga lidande,
ärhållit en wisf sårbdighet. Ty et be-
ständigt elände gör oss efter hand hårda emot
oss själfwa, och omgifwer det, som el-
jest wore wära nöjen, med en bedröfwelig
flegga, som så betager dem glanssen at de
intet kunna göra något intresset på wära
hjärtan som är för mycket lefwande. Min
myckna ärsarenhet har lärdt mig at detta är
det lyckeliggaste tilstånd uti hwilket en men-
ska kan komma, ty man finner intet gärna,
at den, som sitter i lyckans sköte, och intet
känner någon nöd, lefwer likmåttigt sina
pligter. Lyckan gör wårt hjärta högmödig
och hårdt, allenast af motgång och olycka

blifwer det mjukt och böjligt. Jag har fördenksuld allt mer och mer börtat älska min nöd, lika som man på ålderdommen får kärlet för en sträng informator, ehuru man i ungdommen tusend gånger önskat slippa honom. Tålmod och förnöjelse i sinnet, ehuru kroppen lider, äro frukter af en sträng äga, under hwilken plågor gjordt mig gammal, och dessa frukter äro i mina ögon så stora, och så nyttiga fördelar, at jag intet wil gå utur werlden, utan at ädaga lägga en offentlig förklaring om den sinnes förnöjelse, hwarigenom min ålderdom blifwit kallelig gjord, och utan at för edra läsare, för hwilkas skuld jag skrifwer detta, berömma et sätt at lefwa, som för ingen är nödwändigare än en siul.

Wi äro wane at upresa oss emot ödet då det trycker oss. De mästa menniskor bärta sina wedermödor och siuldomar med otålighet, med så mycken owilja, med så mpetket knurr emot Gud, lika som de gjordt et förbund med honom, at han skulle gifwa dem allt efter deras önskan. Men, wärdaste wän det är sannerligen ingen tröst, intet nöje i sådan ursinighet! Tålmod och hopp, et fullkommeligit öfwerlämnande til dens willa, som sticker våra små öden, och beveder oss de största fördelar för vårt hjerta,

och våra seder, som flyta af vårt eländes länndom, äro de bästa och tilsförläteligaste medel at kunna trösta oss, då wi lida, at kunna starka oss då wi willja försmäta och sätta oss i stånd at kunna uthärda våra tryckande wedervärdigheters hårda. Utwänden dock hela eder talegåfwa för at implanta talmod uti edra siula i deros nöd. Föreställ dem huru föragtelligen den meniska upförer sig, hwilken då hennes skapare förödmjukar henne, blifwer knorrande och försagd, och påmin dem däremot hwad Seneca sade: at det måste wara sålfswa den stora Jupiter en förnöjelse, då han såg neder från Himmelen och fant Cato mitt under den ireda uti hwilken hans fädernesland war, behålla sin ståndagtighet och rättwisa, och at intet någon åsyn på jorden kan wara wärdigare för skaparen, som hafwer omsorg om oss, än då en ståndagtig man med tålmod drager det lidande han ålag honom. Lär dem dock at bedja så, som den stora hjälten Socrates bad: Gif oss O Jupiter allt hwad oss nyttigt är, det må antingen wara sådana saker, om hwilka wi bedja, eller sådana, hwarom wi ej bedja, och alwänd från oss allt hwad oss skadeligit är, ehuru det ock så wore sådant hwarom wi bede.
(Forsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Junii	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	vind. väd.	Bar.	Therm.	vind. väd.	Bar.	Therm.	vind. väd.
14	25:48	15.8.	N. 1 klart.	25:50	17.8.	NO. 1 klart.	25:50	13.8.	NO - klart.
15	25:50	12.8.	NO. - mulit.	25:50	17.8.	S. 1 klart.	25:50	13.8.	Ö - klart.
16	25:50	12.8.	Ö. - klart.	25:50	17.8.	Ö. 1 klart.	25:47	14.8.	S 1 klart.
17	25:41	15.8.	S. - mulit.	25:42	20.8.	S. - klart.	25:45	17.8.	S - klart.
18	25:46	16.8.	S. - klart.	25:46	20.8.	S. - klart.	25:45	15.8.	SW - mulit.
19	25:45	15.8.	NW. - klart.	25:45	20.8.	S. - mulit.	25:40	17.8.	W - klart.
20	25:35	14.8.	S. - mulit.	25:34	20.8.	S. - klart.	25:32	15.8.	S - klart.

Den 20 Sommar Solstånd.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 28 JUNII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

L Ä K A R E N.

(Fortsättning.)

En god Moralisk charaters nytta
då man är sjuk. Bref från
en Egoist, jemte svar derpå:

 Jag har redan sagt, at en beständig
lycka förderfwar war character, och
denna character skal dock en gång af-
gjöra wårt wäl eller we i ewighe-
ten. Deriöre är det intet swärt, ot allenast
om wi wilja, kunna öfwerlyga oss ot wårt wäl-
stånd ibland kan wara of skadeligit, och at
det är en saliggjörande sanning, at Gud
tuktar den som han får hafwer. Epiftet hade
under sit slafwe tilstånd lärdt något som
ständigt borde ihogkommas af alla menniskor.
„ Werlden, sade han, är lik en skådespel,
„ hwarest hwar och en har sin bestämde
„ rolle. Den förnämsta pligt som åligger
„ en menniska, är at spela sin rolle wäl.
„ Det tilhörer intet oss at söga, om wi
„ icke hade kunnat få bättre rolle? Wi
„ böra allenast söka wisa of förträffliga
„ i den wi äga. Är det of en omöjelig
„ het at spela honom wäl, så ligger felet
„ ej hos oss, utan hos den, som utdelt par-
„ tierne, och anstället hela skådespelet.

Wore de Christna, wore också allenast
de store snillen, som häka detta namnet för
litet för sig, så wisa, som Epiftet, så store
som Socrates, så ståndagtiga som Seneca,
så skulle wi aldrig se några sinka bland dem,
som uti en förtwisad dumbhet skulle säga:
„ Jag will och skal antingen blifwa frisk,
„ eller dö. Jag är intet wan at utstå så
„ mycket, jag kan och wil intet tåla det!

„ Min Doctör måste strax hjälpa mig, och
„ hjälper han mig intet snart, wil jag kal-
„ la en til. Jag wil påkalla hundrade, til
„ jag råkar på den som försör sin sak. Jag
„ skal skänka til Kortan et Altartäcke, en
„ Predikstol, en Silfwerbagare. Ly jag
„ måste blifwa frisk; och om allt intet wil
„ hjälpa, så hjälper dock en kula för huf-
„ wudet, eller et streck om halsen. Stam!
„ skam! intet allenast för en Christen, icke al-
„ lenast för en Philosoph, icke allenast för et
„ stort snille, utan redan skam för en förnuft-
„ tig själ, som med så dåraktige nyfog för-
„ törnar sin Skapare, så litet försör sina plig-
„ ter, och sticker sig uti sit lidande så illa, så
„ qwinigt! Icke desto minder höder man dock
„ både sådant och ännu hårdare tal wid män-
„ ga suksångar, och knapt finner man någon
„ som sätter sin förtrostan på Gud, och kan
„ finna sig wid at tacka Gud för hans luf-
„ tan.

Chrysimus wisse redan, hwad i Leib-
nizens mun syntes wara en ny lära: „Att
„ nämligen suksångarne i werlden, woro af
„ Förhylen tillätne som oöndwärliga fölg-
„ der.„ Detta säger nu en Hednisk phi-
losoph. Det är en sanning, som blotta re-
na förnuftet predikar. Men hwad följer der-
af: Då wårt elände of pålågges genom dens
tillåtelse, som skänkt of lifwet, och usedt
of til lyckfatigheter, hwars erhållande han
satt i det wilkorkliga bildandet af war mora-
liska character? Böra wi bonnas öfwer wårt
lidande, hwarigenom dock war character blif-
wer förbättrad, och stickeligare gjord at kun-
na erhålla den of bestämda lycka? Sko-
la wi knorra, at en menniska intet kan les-
wa utan all nöd. Förstå wi så wäl förhy-
nens affikter och Skapelsens ändamål? Är

wäl någon ting ödrägeligare för oss, än at ständigt lefwa i goda dagar? Wi skulle aldeles förwillas, blifwa grymma, öfwerdådiga, stursta och urfsinniga, om intet nöden spätte oss och hölle wårt hjerta tillbakars in om sina skranlor. Jag kan altid förnöja mig öfwer det sinnes luth uti hwilket Ulylepiades från Phlia i Peloponesien, lefde, hwarmed han bar den olyckan at han war blind bleswen. Han plågade berömma at hans blindhet ä wäga bragt honom, det han altid hade en yngling mera i sit sällskap än tilförene. Jag har kändt en procentenhielm, hwilken i äfwen samma tilstånd, lofwade wulstiffen som skulle curera honom 100 Ducater, och Gud et repeter ur i Korkan midt för Predikstolen, om han skulle blifwa frisk.

C'est un Homme d'honneur, d'une piété
profonde,
Qui veut rendre à Dieu ce qu'il a pris au
Monde.

Jag wet intet hwarutaf det kommer at hos oss nu för tiden är mera sällsynt at få se en ädelmodig själ i olyckan, hwilket dock är en plikt som så ganska mycket åligger alla människor, än hos wåra gamlaste Förfäder, och huru Philosophernas förnuft då för tiden hade mindre hjelpemedel til deras tillfrids ställande än wi äga nu, både af Religionen och den upodlade Philosophien. Finnos kanske då för tiden flera stora själar på jorden, eller består til öfwentyras wårt ädelmod i några beqwämare dygder, hwilka intet kosta egenlückeles så mycket? Epaminondas blef en gång frågad: hwilken förtiente större högagtning, han siels, Chabrias eller Zphicrates? Hwad kunde han, som en stor man, berömligare swara, än: Innan detta kan

afgjöras, måste werlden först se oss döda alla tre. I detta kritiska ögnableck, då nöden så öfwerhopar oss at den undertrycker oss wille Epaminondas wisa huru stor själ han ägde, och hwar man wet huru berömmeligen han det gjorde. Man kan säga på samma sätt: I nöd och elände, i bedröfwelser och suldomar utwisar det sig hwem som äger en stor själ. Den är det, som öfwerlemnar sig den högsta wilja och upoffrar et kort närvarande lidande för et höj om en tillkommande lyckjalighet. Detta Christeliga hopenet slöder sig intet på wantro, och ytrar sig aldrasmarast hos stora själar.

Det skulle wara mig en wäsentelig förenöjelse, om dessa förefällningar kunde trösta några nödlidande och tillfrids ställa någon bedröfwad, lika som de uti mit långwäntiga elände varit det enda som kunnat trösta och upmuntra mig. Förenas Edert bearbetande med mig, och tro intet at det icke wakar sig för en Läkare at moralisera sina suka. Huru ofta antämmer icke hela hans lycka i curer derpå, at den sukas sinne blifwer til fredes ställt, och hwilket medel sinnes wäl på jorden som kan wärkställa detta, om intet religion och moral gjorde det. Jag har erfarenhet derutaf, och unnar alla bedröfwade och elända at swaka den outsjälige sötna, hwilken syster af förtroendet til Gud, af öfwertygelsen om dess derliga lärer, och af et fullkomligt öfwerlemnande til hans nådige wilja. Med et sådant sinnes tilstånd, och allena med detta, kan man under lidandet äga en stor själ och begabba nöden, på et sätt, som kan wara en Christen en ständigt och tillåtit.

(Förfättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Junii	Kl. 8. t. m.				Kl. 2. e. m.				Kl. 9. e. m.			
	Bar.	Therm.	wind.	wädl.	Bar.	Therm.	wind.	wädl.	Bar.	Therm.	wind.	wädl.
21	25:32	13.8.	S.	- klart.	25:44	16.8.	N.	2 mult.	25:49	11.8.	N	1 mult.
22	25:50	11.8.	N.	- rågn.	25:50	16.8.	N.	1 mult.	25:50	11.8.	N	1 mult.
23	25:55	11.8.	N.	1 klart.	25:55	17.8.	N.	- klart.	25:60	10.8.	N	- klart.
24	25:85	11.8.	N.	- klart.	25:85	13.8.	N.	1 klart.	25:84	15.8.	N	1 klart.
25	25:81	18.8.	N.	- klart.	25:81	22.8.	N.	1 klart.	25:80	15.8.	N	- klart.
26	25:80	15.8.	N.	- ström.	25:81	21.8.	N.	- klart.	25:81	16.8.	N	- klart.
27	25:75	17.8.	N.	- klart.	25:75	23.8.	N.	- klart.	25:70	16.8.	N	- klart.

Den 22 Fullm₂ Kl. 6 e. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 5 JULII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

(Fortsättning.)

En god Moralisk Characters nytta
då man är sjuk. Bref från
en Egoist, jemte svar derpå.

Jag fruktar at en gammal mans alfs
varsamhet uttrötter Eder, hvil-
ken i werldens ögon blifwit för
mycket tuckrad af sin nöd, och der-
före wil jag under det hoppet sluta mitt bref,
at min affigt åtminstone måtte behaga E-
der. Jag skyndar till min ro. Jag wän-
tar böden som man afbidar en toan, hvil-
ken längesedan lofwat komma; men som
kommer sednare än man dyktat och förmodat.
Han skal komma, till at betjena mig af E-
dretts liknelse, at bortföra mig från skådes-
platsen, på hwilken jag har måst spela en
så bedröfwelig rolle; och jag hoppas Gud
lärer en gång föra mig på en ny skådesplaz,
hwarest partierna annorlunda blifwa utdelte,
och hwarest för Gudomens Ansigte frågd och
en beständig glädje stola råcka ewigt.

Jag lesfer

J. F. M. ***

Begärande bref gifwer mig anledning at
göra några Betraktelser öfwer menni-
skans moraliska characters influence på des
Kroppes physiske tillstånd. Detta är en af de
obekanta fördelar, hwarigenom människans
dygder wid magt hållas, och man lärer der-
utaf at känna, haru åfwen sielfwa de of å-
lagde pligternas intet annat åro, än anwis-
ningar på wår wälfärd. De första Jord-

skotets iuwänare, och alla ålderdomens folk,
slag hade ostridigt bättre seder, än wi, es
medan wi blifwit weklige, ömtålige, yppig-
ga och wållustige. De stötte återbruket, och
drefwo allenast de wetenskaper och konster
som woro nödwändige för det menniskliga
lifwet. Enfaldigheten härskade hos höge och
läge, och man såg hwarken pragt eller konst
på deras bord, eller i deras kläder och hus-
håld. De stötte Monarchierna började försk
at införa bland menniskorna en falsk smak
och yppighet. Werlden astog dageligen i
måttelighet, sparsamhet och dygd, och de
båsta Philosopher hafwa sunnit, at detta wa-
rit en af de wigtigaste orsaker, hwarföre det
menniskeliga släktet i de äldsta tiderna warit
mycket salstare, starkare, fastare och i all-
mänhet friskare, och blifwit gamlare, än nu.
Derföre hafwa de alltid skytt menniskorna af
beslita sig om enfaldighet, måttelighet, spar-
samhet, förnöjsamhet och arbete, i det de
bewiste dem, at de förödmjukande dygderna
woro det endaste medel, hwarigenom menni-
sksläktet kunde göra sig försäkradt om en
santlydlig, stadig och af sig sielf bestående
lycksalighet. De hafwa gjordt sina föreställ-
ningar på det eftertryckeligaste at förnä m. n.
niskorna härtil. De hafwa på et retande sätt be-
skrifwit den inwärtas friden, förnöjsamheten
och sunnets lugn, som beständige följeslagare af
desa dygder, och bewist, at wi allenast ge-
nom dem kunna blifwa lyckelige. Så har
Religion och Philosophie talat, och dessa
dygder woro wärdeligen de samma, som i for-
na tiderna gjorde länder så folkrika. Deras
ofragande deremot och införandet af en för-
därwad och yppig smak hafwa måstadel-
s förorsakalat mennisko- antalet minsning i
nyare tider. Plato lärde at sunnets stillhet

och häftiga sinnes rörelser, undvikande icke allenast befordrade samlingars upträdande och lämnedom, utan och tillkyndade kroppens hälsa uppenbara fördelar. Socrates rådmunderade hvar menniska et stilla och nögd sinne, om hon tillika wille befordra sin kroppens hälsa; och den berömde Fredrik Hoffmann sade äfwen „at en sann Gudsfruktan gör en menniska nögd och tröstad wid de albra förtrefeligaste händelser i werlden. Ty den som intet hänger sig hierta wid wäl luster, och förer et sådant lefwarne at han äter och dricker måtteligen, den kan tiltaga och wära så wäl i år, som i sinnes och kroppens krafter. På et annat ställe uttrar sig denna stora mannen om äfwen samna sak på följande sätt: Om hwar hietemodigt emottår de yttre ting, som frästa hennes krafter, och wet at anse alle saker efter deras rätta värde, så kan hon och lätteligen förekomma alla oordentliga sinnes och kroppens rörelser. Hit höra förnämligast de hälsosamma reglor, som en sand philosophie och moral gifwa oss, hwilka lära at slatta alla werldliga saker ringa. Det är således intet utan orsak at Lucianus räknar philosopherna, och med dem alla som ägde något förtrefeligit i anseende til förstånd och lärdom, för långlifwade. Derföre räknar också Macrobius de samma philosopherna til deras antal som ernådt hög ålder, hwilka haft något fram för andra i lärdom och wetskapar, emedan sinnet der

igenom tillkyndas en besömerlig förnöletse och inwärtets frögd, som äfwen förmedlar kroppen til nytta. Plutarchus berättar, at många, som elstet haft swag kroppens bögnad, igenom philosophien ärnådt långt lif. Huru länge, ibland Gräkerna, Gorgias, Pythagoras och Socrates wid förlustander af sina nöjsamma studier lefwat, och latinererna den förtråffeliga Seneca, som war en fader för Philosophien, är nep samt af Historien bekant; och om wi wölla omfala en ganska nyttig sinnes upmuntran, hwad sågnad och nöje äga icke de som låta naturens underwark wara et må för sina betraktelser, om de elstet intet ägnom et för widlöftigt sårskande efter orsaker, til den undransfulla naturens wärningar, wilja plåga och utmatta sig hestman. Derföre säger Wofius, at Democritus, Parmenides, och flera, hwilka sågnadt lif i den förundransfulla naturens åstådande, derigenom ernådt en hög ålder. Men under alt detta är den Christeliga tron och den derutaf sttande fromheten det förnämligaste och härligaste medlet at befordra sinnets ro och nöje. Ty om menniskan är ägare af Guds nåd, och inwärtets i sig hwarla igenom Guds lefwande ords kraftiga werkan känner söttman deras och härligheten, så författes sinnet i en så sot och lustig frögd, hopp och förtroends, at det intet kan annorlunda, det måste wara fritt och ledigt från all oro och oordentliga rörelser.

(Förättning härvidt.)

Meteorologiske Observationer.

Julii	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	wind. wäd.	Bar.	Therm.	wind. wäd.	Bar.	Therm.	wind. wäd.
28	25:60	18.8.	W. - klart.	25:59	22.8.	W. 1 klart.	25:57	16.8.	W. - klart.
29	25:58	15.8.	W. - klart.	25:56	21.8.	W. - klart.	25:51	13.8.	S. - klart.
30	25:50	15.8.	S. v klart.	25:59	20.8.	W. - klart.	25:49	16.8.	S. - klart.
1	25:47	16.8.	S. v ragna.	25:47	13.8.	S. v klart.	25:47	18.8.	S. v klart.
2	25:40	18.8.	O. 1 mulit.	25:43	15.8.	O. 1 ragna.	25:50	15.8.	O. 1 ragna.
3	25:62	15.8.	N. 1 klart.	25:67	18.8.	O. - klart.	25:65	15.8.	O. - klart.
4	25:62	16.8.	NO. 1 klart.	25:61	19.8.	NO. 1 klart.	25:64	16.8.	O. 1 klart.

Den 30 Sidsta Qv, kl. 9 f. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 12 JULII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

(Fortsättning.)

En god Moralisk charaters nytta
då man är sjuk. Bref från
en Egoist, jemte svar derpå.

De äro fördenstull, efter mitt om-
döme de wisaste, hwilka lika som
de äro betänkta på kroppens hä-
lsa, äfwen hafwa omsorg för sjä-
lens uppbyggande och förhålligande, at sö-
ka så wäl gjöra henne lyckelig i detta, som
i det tillkommande lifwet. Theologien kan
så wida hon drifwer wår lefnads pligter,
med billigaste råte äfwen kallas kroppens
lakedom och dersföre är intet utan ord-
sol; et långt lif dem frommorn lofwadt
uti den Heliga Skrift, men de ogudak-
tiga såsom et straff hotade med kort lef-
nad. Ep dessa blifwa genom sina elaka be-
gärelser borttröcte, och så försänkte i werl-
denes wälust at de därigenom ädraga sig
allehanda sukdomar och på det sättet för-
korta sina lif. Wådfråga wi ärfarenheten,
så kunna wi anföra många exempel af
fromma och andeliga Män, hwilka wid
sin sinnes ro ärnadt hög ålder.

Äf så många witnen, hwilka jag med
liten möda funnat öfa til några hundrade,
synes nogsam, at människans moraliska Cha-
racter är af mycken betydelse i anseende til
kroppens tillstånd. Hwem wet intet, huru
många vider wi ädraga of igenom omät-
teliga och öfwerilade sinnes rörelser! Hwem
ser intet huru ofta temperaments dygder, elle
laster af gjöra wår fysiska wälfärd? En phi-

losophisk kallsinnighet, eller om man intet sät-
ter nog förtroende til densamma, en natur-
lig läntslolöshet och en munter sinnes Cha-
racter bidroger mycket mera til många men-
niskors lifstids förlängande, än alla de två-
trödiga ordfaker, hwilka de selswa dersföre
utgifs. Det är helt wist, at religionen
och sedoläran, så wida dessa båda predika
of at lägga togel på wåra lustar och begär,
wid handen giswa de aldrabästa lefnads re-
glor til en hög ålder och en orubbad hälsa.
Man behöfwer allenast med upmärksamhet
betrakta deras öden som wari lasterna til-
gifs, för at här om öfwerlygga. Wrede,
händ, ondsk och förargelse förtära wåra
inålswor, och stynda of til grafwen. Den
widlöstiga kärleken har framalsrat nga sul-
domar, hwilka äro stamlige at beskriwa.
Dyppigheten, träperi, dryckenkap och alla sla-
gen af wälluster förkortar människans dagar.
Sjelswa frögden kan åstadkomma en hastig
och bråd död, om den öfwerstrider måtte-
lighetens frankor. Lasternas begär äro fast
alltid omätteliga. Dygden däremot bor i or-
denteliga och satta sinne, och des begär
swalka sig i förnuftets stugga, som wäner
hjertat at lyda wisheten.

Men wid intet tilfalle är dygd och res-
ligion mera upmuntrande för en människa,
än i nödenes och bedröfwelsens stund, och
här känna des öfwerträdare aldrasnarast des
lagar, samt huru stora fiender de wari af
sig selswa. De stora fördelar som sinnesro,
hoppet om öddligheten, et godt samwete,
och et godwilligt öfwerlemnande til wår ska-
pares nådiga wilja i sukdomar, i plågor och
selswa döden, med sig förer, hafwa redan
i alla tider wari af sådan betydelse för men-
niskorna, at selswa de folkslagen, som alde-

les intet kunnat äga någon öfvertygelse om de pligter och sanningar, på hvilka desse dögd der hvilat, icke desto mindre, som machiner brukat dem, för at därigenom erhålla det stora ändamålet at sielfwa kunna trösta och tillfredsställa sig i plågor, suidbomar och sielfwa döden. Alla förnuftliga Hedningar tröstade sig wid sådana tillfällen med sin rätt-sinnighet, oskul och med hoppet om et tillkommande lif, hwarom de dock en gång intet kunde äga något riktigt begrep. Då So-crates skulle dö, fant han ingen ting annat som kunde betaga honom dödsfruktan, än öfvertygelsen om sin dögd, och hoppet om odödeligheten, hvilka lifasom en skydsängel ledsagade honom igenom dödsens förkräckelse. „Om jag deruti far will, sade Cice-ro at jag håller människans själ för ödd-„ delig, så irrar jag med nöje, och will „ intet, om det också skulle ske med wåd-„ läta betaga mig denna wilfarelse, som „ sågnar mig dock så länge jag lefwer.

Huru många fördelar njuta wi intet således af religionen och sedoläran, som gör vårt hjertas goda Character til en pligt, och all vårt hopp til öfvertygande sanningar, som varit alle människors tillflugt wid nöd och bedröfwelser, och hvilka utan at däröfwaro öfvertygade, ändock willkorliqen med den första öfvertygelse trodt dem, emedan de intet funnit något annat medel, hwar-med de kunde låtta lifwets beswärligheter och i nöd, ja, i sielfwa döden blifwa stora och farla!

Min Herre.

Som planen til Eder Skrift är widsträckt, och innefattar allt det som tillhör men-skeliga lifwets och hälsans wid magt hållande och återställande, så lären I förmodeligen tillåta mig at jag insänder några små betragtelser för Eder blad, hvilka stödjat sig på en, wår tids mode cur, nämligen på Electriciteten. Det är bekant at man i wåra tider curerat åtskilliga suidbomar med electriciteten, til deras antal hörer egenteligen flusar, för-lamade och hypocregne leder, och någre flera suidbomar, deräst nerberua och wår krops rörande delar äro hindrade i sina wärknin-gar. Man säger denna wärkan äga sin grund i densamma sina materiens influence i wåra nerver, som wid electrica försök tillåna gif- wer sig på et oemotsägeligt sätt. Ehuru jag nu intet wil hålla detta förklaringsfattet i alla mål för otroligt, så tyckes mig dock at det ibland är för wida hämtat, och at man ofta intet har at tillskrifwa Electricitetens goda wärkningar några andra orsaker, än allenast den darrningen, hwilken den häftiga gnist-an, eller så kallade puffen åstadkommer i wåra lemmar och leder. Til at bewisa detta, wil jag meddela Eder et par wiktiga observationer. Den första är af D. Jegram och ongår några af honom i Surinam i America anstälde försök med Torpedo eller Darrnings-Giften.

(Forsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Julii	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	wind. wådl.	Bar.	Therm.	wind. wådl.	Bar.	Therm.	wind. wådl.
5	25:60	16.8.	NO. - klart.	25:61	23.8.	Ö. - ström.	25:61	16.8.	Ö. - klart.
6	25:60	17.8.	Ö. - ström.	25:62	22.8.	Ö. 2 klart.	25:63	16.8.	Ö. 1 klart.
7	25:69	15.8.	Ö. 1 ström.	25:70	21.8.	Ö. 1 klart.	25:70	15.8.	Ö. - klart.
8	25:73	15.8.	Ö. - klart.	25:71	21.8.	Ö. 1 klart.	25:70	16.8.	Ö. - klart.
9	25:65	16.8.	Ö. - klart.	25:65	23.8.	Ö. 1 klart.	25:64	16.8.	Ö. - klart.
10	25:64	17.8.	Ö. - klart.	25:65	23.8.	Ö. 2 klart.	25:65	18.8.	Ö. - klart.
11	25:65	20.8.	Ö. - klart.	25:65	20.8.	Ö. - klart.	25:65	17.8.	Ö. - klart.

Den 7 Nym. kl. 3 f. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 19 JULII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

L Ä K A R E N.

(Fortsättning.)

En god Moralist characters nytta
 då man är sjuk. Bref från
 en Egoist, jemte svar derpå.

Detta djur är likt en stor Ul, allenast är det plattare, har et stort hufvud, och uedra delen af ryggen är tecknad med en brun fläck. Om man rörer detta djuret allenast med fingret, får armbogen i samma ögnablick en ganfka häftig stöt, hwilken kommer så hastigt som en blyt. Doctor Ingram wordt medelst et sådant widrörande, underde häftigaste smärtor, författ i sådan ångest, at han trodde det första delen af armen wore sönderbrusten. Likwäl rörde siften sig intet på det minsta, och fingret hade knopt widrördt honom til en tums bredd. Men detta onnda war förbi igen på en minute. Då Hr. Ingram kallades denna siften med en, något tjock ståltråd, som han, til en arms längd, hade i handen, blef samma tråd honom ur handen slagen, innan han rörde honom dermed, lika som storen sloges ur handen på en lärjunge i fäktkonsten, af sin mästare. Då något sartys kallades honom, som har et styre med järn beslagit, händer ibland at han får storet utur des ställe och utur des hand som förer det, och styrmannen känner äfwen dylika smärtor ända up til armbogen. Nsta miska fiskarena sit spö utur handen, då de wilja meta på de ställen der denna siften finnes, och han kommer dem förnär. Rörer man denna siften med en kapp som ej har något järn på sig, märkes ingen ting

af alla dessa wärkningar. Då man wil fånga honom måste man fatta honom i ryggen, och hålla honom så hårdt som möjligt är, derigenom betages honom straxt, hela des kraft. Han ätes af landets invånare som en angenäm spis.

Denna siften har mycken wärkan på menniskornas hålsa. Om et Fruentimmer som är i någon wis råkning widrörer honom, förlorar hon hela sin råkenkost, och plågar ibland derpå få den grusweligaste ångest. Gemenligen påföljer gulsot eller watsufoten, eller ock begge. Herr Mauritius hade et Indiantiskt quinsfolk at curera, som några weckor legat sjuk i sådana omständigheter och omsider dog. Jag är intet obenågen at tilskrifwa dessa wärkningar den häftiga stråken, som följer på en så stark och oförmobat darrning. Men Torpedo gör mera som har ganfka mycken likhet med electriciteten. Herr Grafwesand, som sielf undersökt en sådan fisk, berättar i Holländska wetenskaps Societetens Handlingar, at han härwid funnit alla de wärkningar, som man äfwen ser electriciteten åstadkomma, då man håller en flaska i handen, hwilken med en ståltråd är fäst wid et electricitt rör. Herr Carl Volton tog twånne sådana lefwande fiskar med sig wid resan från Isequebo til Barbados. Man war därstädes mycket nyfiken at se och widröra dem, och härwid märktes åtskilliga gångor at full, som uti någon led lönde gick plågor, blefwo 2 a 3 minuter efter denna siften widrörande befriade derifrån. Detta är en ganfka tydelig electricitt wärkan, och sådant sker, ehuru siften intet gifwer ifrån sig den ringaste electriciska gnista då man kallades honom. Då han är stor, rått frisk och munter, kastas den samma säkerligen omkull af stöten, som wid-

rörer honom, och man känner det igenom hela kroppen. Lederna knarka, utan vidare elaka påföljder, och allt detta sker i et ögnablick. Inga fiskar finnes på tämlig stor widd omkring Torpedo, förmodeligen af räddhoga för honom. Krampfisken, eller den egenteligen så kallade Darrningas Fisken, är åttifild från denna darrande Ålen, och klfnar en Råka. Detta djuret har samma ågenkaper, och Herr Raumur har funnit ordsaken til hans darrande kraft uti des struktur. Man kan wäl således intet hålla den samma för en egen detta djurets electriska kraft; och som gifet ändå kan cureras igenom honom, så tyckes, som electriciteten afwen förrättar denna cur på intet annat sätt, än allenast igenom den håftiga darrningen. På åfwen lika sätt cureras så wäl electriciteten, som Darrnings-fisken, den så kallade Hetsiga flusen (rheumatismus). Swad det folket beträffar som varit contracta, så finner man i första delen af Holländska Wetenskaps Societets skrifter, exempel om en sådan Person, hwilken blifwit cured från denna swära sjukdomen blott igenom skalandet på en wagn. I sierde delen af dessa Handlingar berättas, at åfwen en mål-böhet, som intet kunnat hjälpas med något medicament, allenast igenom skaling på en wagn blifwit häfwen. Dessa observationer äro, som mig tyckes, ganska troliga, och man måste altså wid dylika cures mindre sätta sin förtröstan på electriska kropparnes fina utdunstning, än på darrningen,

hwilken en wagn, lika så så wäl som en darrnings-fisk kan åskadkomma. Om blotta darrningen allena är titräckelig, at hjälpa allehanda kropsens förlamningar och återställa förlamade leder i deras förra sticket igen, så kan man fullkomeligen umbära electriciteten, åtminstone wid dessa cures. Jag tycker mig redan se en möckenhet kromplingar fara omkring på skalande wagnar. De skrifa, de löra, de warda stötta och skakade, och stiga striffa ned af wagnen, på hwilken man förut måst bära dem up. Den besynnerliga curen är wärd at försöka. Lyckas den, afköper den wist intet utan gråt och stratt. Skulle någon redan hafwa anfått dylikt försåt, eller hadanefter wille göra det, så skulle därigenom ske Publicum en angenäm tjenskt, om sådant gjordes bekant i Edra blad.

Jag lefwer

St. B. S.

Tanke = Spöke!

Hvar hwem jag är och darra! Jag är en Egoist. Härmed war til intet gjord! Du är intet mer, än det, hwartil jag gör dig. Du sielf, Du Läkare, och i synnerhet, det siycket, som handlar om det sammanhang, som är emellan kropp och själ, förklarar jag härmedelst för ingen ting. I ären mina drömmar! Tor-swinnen!

Drömmare!

Jag wil intet förswinna, utan at förut göra Dig til något. Du är en narr!

Meteorologiske Observationer.

Julii	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	wind. wädl.	Bar.	Therm.	wind. wädl.	Bar.	Therm.	wind. wädl.
12	25:65	20.8.	Ö. - klart.	25:60	24.8.	Ö. - klart.	25:59	19.8.	Ö. - klart.
13	25:51	18.8.	Ö. - mulit.	25:50	24.8.	Ö. 1 klart.	25:50	20.8.	Ö. - klart.
14	25:48	20.8.	Ö. - klart.	25:46	27.8.	Ö. - klart.	25:46	21.8.	Ö. - klart.
15	25:45	16.8.	Ö. - klart.	25:43	26.8.	Ö. - klart.	25:43	20.8.	Ö. - klart.
16	25:41	19.8.	Ö. - klart.	25:39	27.8.	Ö. - klart.	25:40	21.8.	Ö. - klart.
17	25:44	18.8.	NO. - mulit.	25:49	26.8.	NO. - mulit.	25:65	18.8.	NO. - klart.
18	25:63	17.8.	NO. - mulit.	25:65	25.8.	Ö. 1 klart.	25:65	19.8.	Ö. - klart.

Den 15 Första Qv. kl. 6 f. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 26 JULII 1766.

Lärda Saker, och Rön.

L Ä K A R E N.

Om de sjukdomar som höra til wisa
årstider, eller wisa menniskjo
åldrar.

Swar och en tycker ej stort om kortaste
dagen i året och den då medföl-
jande årstiden, emedan alla ti-
ders årfarehet lärdt, at i de
kortare dagarna sijnna flera menniskor, och
flera dj, än jämsbrelse wis, under de an-
dre årstiderna. Detta kan tilskrifwas åstif-
liga sammansötande ordsaker. Den förut
gående hösten hor på et sådant sätt förän-
drat wäderleken, at den då är hälsan som
aldrastadeligast. Ty, om wären förwandlar
sig den rå hölden i en ljum wärklust, och
den fruktbarande naturen utdunslar balsamiska
ångor i den milda luftkressen. Den på-
följande sommaren, är ej wäl beswärlig i
genom sin hetta. Men, wi äro, wid des
ankomst, redan wane wid wärmen, och haf-
wa således mindre at frugta för honom, än
för wår egen lättfinniga wanköfsell. Lifwen
så äro wi wid början af winteren redan wa-
ne wid den rå hölden. Han träffar ej
fullkomligen beredda at mottoga sig, och
den torra hölden som sedan kommer, är
mycket oskyldigare til de många winter sjuk-
domarna, än många andra wilkorliga om-
ständigheter, som warjamt selt lät weta at
undfly. Allenast om hösten förwandlar sig
sommars wärmen i en oangenäm och sug-
tig höld, stjern, kalla regnflurar, och träst
afwaxla då med hwarannan. Solens korta
närvaro om dagen, och des snedt fallande
frälars watta wärkan, svider så wanmög-

tigt emot de rustiga stormarnas påträngande
wåld. Wår kropp blifwer på mångahanda
sätt hindrad i sine förrättningar, och sinnet
blifwer nedslagit af den oangenäma årstiden.
Därföre ser man emot slutet af hösten en
mordenhet sjukdomar, hwilka plåga antasta
siälwa de friskaste, om de intet taga sig
ganska noga til wåra för denna osynnda års-
tiden. Swaga och sinneliga personer må den-
na tiden långt samre, än förut, och om de
ras inålfwer intet äro goba, så löpa de nu
måsta sårn, at dö.

Då jag i dessa bogar gjorde mina betrag-
telser häröfwer, kunde jag intet underlåta,
at beklaga menniskjornas öde, hwilka i os-
mänhet tyckas wåra mera plågade af sjuk-
domar, än alla andra djur på jordklotet.
Detta synes bland annat besynnerligast där-
utaf, at ingen årstid och ingen mennisko al-
der finnes, hwilken icke kunde characteriseras
igenom sina ågna menniskjo sjukdomar, som
alltid angripa en ganska anseelig del af wårt
släkte. Denna saken är för mycket märk-
wärdig, at den skulle undfly wår upmärk-
samhet. Mina läsare kunna på mångahan-
da sätt wåra tjante at blifwa underrättade
om beskaffenheten af detta alltid warande
menckliga eländet, och will jag nu, i anse-
ende til hwad jag framdeles kommer at om-
röra, gifwa något lins härrom. Jag kan
intet tro, at många gifwas som anse detta
ämnet för nödiat eller onyttigt. Swar och
en menniska lefwer i en wis ålder och en wis
årstid. Hon finner sig således säkert på et
twåhanda sätt i detta swårta registret. Det
kan omöjneligen wåra henne lika mycket at få
weta, hwarutinman selt utaf hennes ålder,
i denna eller någon annan årstid, hafwa

det mätta onda af befrugta. Menniskorna som lefde för några tusende år sedan, hade i åfwen samma åldrar och årstider af strida med samma slags sjukdomar, som wi ännu hafwa. Man kan så mycket mindre twifla härpå, som redan Hippocrates, hwilken aldrig fört upptecknad Mediciniska anmärkningar, tillägnat alla mennisko åldrar och årstider åfwen de samma sjukdomar, hwilka ännu på de bästa af våra ngares. Detta kan lägga grunden til den förnämsta Articeln om årstidernas sjukdomar, hwilket hittills akid worit mycket felagtigt och dristfälligt, men som icke desto mindre ändå af de mätta menniskor intet utan nöje blifwit läst.

Våren har Hippocrates kändt som en årstid, i hwilken usannighet, melancholie falliska, blodstötningar, halsåttor, snufwa, heshet, hosta, mångahanda hudens utslag, bölder och wärk i lederna, aldrumåst plåga de hemsöka Menniskorna.

Efter de nyaste hos oss anstälte observationer, wankar i Mars månad flufar, flufsebrar, hosta, håll och stong, trångbrösthighet, Gickt, slag; I April frisel, håll och stong, trånabrosthighet, halsåttor, sandwærk och flufsebrar; och i Mai bejnnertligen tråga och släcksebrar. Härutaf synes hurn noga de äldre och ngare observationer

öfwerensstämma med hwarannan, sagade den åttifald som finnes uti climatet emellan Grækeland och öf. Sicktagtige Catarrhaliska sjukdomar äro de vanligaste om våren, och hwad ursinnigheten och melancholien beträffar, hwilken Hippocrates omtalar, så lærer man til Wrentys intet mycket sarswisse, om man af de ngares observationer sätter i des ställe den melancholie och ursinnighet som finnes hos de som äro kåra, ty det säges, at Maj månad i sonnerhet skall vara farlig för kåra hjärtan, och den Engelska Spectator har åfwen derföre gjordt denna farliga månaden högt mistänt för Fruminnen.

Om Sommarens märkte Hippocrates förnämligast stadigwarande och hetsiga febrar, med mycket tredje och fjerdedags träsor, upkastningar och durklopp, ögonens inflammation, öronwærk, utslag på munnen och håfsefliga swettningar.

Om för tiden ser man i Juni kala flufsebrar. I Juli frisel med hetsiga hudens utslag och hårtig swe; och i Augusti hetsiga sjukdomar, smittosamma forfoter, durklopp och rodfot. Uwen ha utinnan är de å dres öfwerensstämmade med de ngares vanligaste märkliga, och man ser med hurn mycket rättighet man håller omraren för öfwerståndande på hetsiga och kalla febrar.

(Fortsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Julii	Kl. 8. f. m.		Kl. 2. e. m.		Kl. 9. e. m.	
	Bar.	Therm. vind. wäd.	Bar.	Therm. vind. wäd.	Bar.	Therm. vind. wäd.
15	23:65	15.8. N. - mult.	25:65	25.8. N. - klart.	25:65	19.8. N - klart.
20	23:65	19.8. NO. - klart.	25:65	24.8. NO. - klart.	25:64	19.8. NO - klart.
21	23:62	18.8. N. - klart.	25:62	23.8. NO. - klart.	25:61	18.8. Ö 1 mult.
22	23:60	14.8. Ö. - tskem.	25:60	23.8. Ö. - klart.	25:60	18.8. Ö 1 klart.
23	23:55	15.8. Ö. - mult.	25:50	22.8. Ö. - mult.	25:49	18.8. Ö 1 klart.
24	23:41	19.8. Ö. 1 mult.	25:41	21.8. Ö. 2 klart.	25:41	18.8. Ö 2 ström.
25	23:41	18.8. Ö. - ström.	25:40	23.8. Ö. - klart.	25:39	18.8. Ö - mult.

Den 22 Fullm. Kl. 2 f. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 2 AUGUSTI 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de sjukdomar som höra til wisa
årstider, eller wisa mennisko
åldrar.

Hösten war alltid den ohälsosamma-
ste årstid. Utom några Som-
mar sjukdomar säger Hippocrates
at följande woro de wanligaste
Höste sjukdomarna: Fierbedags frägor och
ordenteliga febrar, mjält- sjukdomar, wats-
tusot, lungfot, en förswagad matmåltnings-
kraft, rödsot, hals- sjukdomar, trångbröslig-
het, fallfuka, ursinnighet och melancholie.
Om Hösten, sade denna ärewärdige Sub-
ben, äro sjukdomarna både häftigast och
farligast; däremot är wären hälsosamast,
och minst farlig. Hösten är swår för dem
som hafwa lungfot. Med detta insläm-
mer aldeles Aurelius Cornelius Celsus då
han om årstiderna i allmänhet säger: „Wä-
ren är sundast. Efter honom förtjenar
Winteren första rummet. Sommaren är
redan farligare, men Hösten farligast. Den
wäderleken är alltid bäst, som är sig nå-
gorlunda lik, utan at undergå hastig för-
ändring, han må för öfrigt wara kall,
eller warm. Wäderleken är alltid wårst,
då han är mycket föränderlig, och detta
är orsaken, hwarföre de mästa menniskor
dö om Hösten. Desa äro de äldsta ti-
ders observationer, och de äro tillika war-
närwarande tids årfarehet.

Wi hafwa gemenligen redan i Sept.
rödsfoten, durtlopp, colique, susebr. I
October mer susebrer med utslag af elak
art. I slutet af Hösten och November ma-

liga susebrer, med hosta, raserie och hals-
sjukdomar af elak slag. Utom des är det
ju ännu i dag en lika så wis sanning, som
det för många tu'ende år sedan war öfwer-
ensstämmande med årfareheten, at lungso-
tig: och heetise, wattusotige och asmagrade
menniskor gemenligen plåga taga sit aff-
från werlden, då dagarna äro som kortast,
och at de samma, som denna tiden blifwa
suka, antingen löpa mycken fara at dö, el-
ler måste uthärda ganska långsamma sjukdo-
mar. Afwen detta wise man redan i de
äldsta tiderna; Ty Celsus säger uttryckeligen
på et ställe: En fierbedags sommar- fräga,
räcker intet länge, „men en sådan suka om
„Hösten warar deremot lång tid, beshner-
„ligen om den börjas emot winteren, det
„är, då de kortaste dagarna infalla.

Då Hippocrates lesde gingo redan om
wintertiden inflammationiska häll och sting,
som gemenligen kallas pleuresie, sömnsuka,
sluger i hufwudet, heshet, hosta, rheuma-
tiska plågor, hufwudwårk, swindel och slag.

Hös och äro liksledes de wanligaste win-
ter- sjukdomarna inflammationer af förkylning,
slugar och förkänningar. Susebrarna äro
måst gängse i December. Catarrhus suffo-
catus, hosta, kall och sting, snuswa i Ja-
nuarii, och desa räcka i Februarii och för-
sta hälften af Mars, ehuru ej med så myc-
ken häftighet. Slag yttar sig måst i första
början af winteren, och jag wet saklita fa-
milier, hvilka utaf årfareheten alltid göra
sig räkning at wid Trettiondedags tiden för-
lora någon af sina anhörlige genom slag.

Utaf denna myckta öfwerensstämmelse
emellan sjukdomarna i alla årstider, så wäl
på de tiderna då Troja belågrades, som då

Som byggdes och alla de följande tiderna till och med detta året, synes at et periodiskt elände redan ifrån långliga tider åtfölgt det menliga släktet, som ej helt och hållet låter sig skilja från det samma, hvarken genom förändring af klimat, eller seder, eller lefnadsfätt, eller något annat medel. Men vi voro ändå lyckliga om det allenast förblefve härvid! Men det är förgäfvat at vilja undfly årstidernas sjukdomar, då de åtföljande perioderna af vår egen lefnads ålder äfven medförer sina egna bräckligheter, hvilka äro lika så beständige människornas följelagare som de förra. Så länge människor någonsin funnits, har man sedt hos barn, Unglingar, Männer, Qvinnor och Gubbar äfven de samma slagen af sjukdomar, hvilka ännu denna dag egänteligen tillhöra samma åldrar. Jag vil äfven i denna salen åberopa mig Läkarens gamla ärendrige Läkare Hippocrates. Hans berättelser om de på sin tid gängbara sjukdomar vid vissa mennisko åldrar stämma så eldeles öfverens med de trämpor som ännu hos oss vanlige äro vid samma åldrar, at man skulle kunna antaga hans observationer, som gjorde öfver oss och våra tider, ty hvad Hippocrates då redan anmärkt, det sker ännu utan ändring dageligen, emedan Hippocrates upptecknade det menliga eländet efter naturen, intet efter några förut fattade meningar, intet efter någon uppfunnen konstiga theorie, utan efter riktiga och nogga anstälte observationer, till hvilka hans

vidsträckt erfarenhet gafswo honom anledning. Hos nyfödda barn visa sig torrhet i halsen och munnen, uplosning, hosta, sömnlöshet, sprittningar i sömnen, naswelens inflammation, och öron sjukdomar. Då barnen hunnit så långt at tänderna vilja utbryta börjar tarofötter lita, de få feber, convulsioner och dureslopp, i synnerhet då ögon tänderna wela framkomma. Dessa anstötter träffa mistadels sådana barn, som äro fetta och starka, och hvilka intet plåga hafwa jämn öppning.

Sedan barnen blifwit något äldre, plågas de af förkarnas svullnad i halsen, af trångbrösthighet, maskar, het och svinnande urin, med utslag, bölber och svullnader. Då de nalkas de myndige åren, behålla de wäl många delen af de anförde trämpor, men desutom få de äfven febrar som räcka länge och näseblod.

De fleste af dessa barnsjukdomar hafwa sina egna perioder då de ordenteligen regeras. De första plåga gemenligen räcka 40 dagar, andra 7 månader, andra till och med sunde året, och de sista ända till myndighets åren eller manna åldrar. Men försära de öfven efter denna sista tiden, plåga de gärna draga sig på tiden och äfven räcka igenom hela den följande delen af lifs åtderen. Därföre ser man svallningar, hvilka redan nalkas den manliga alderen, och ändock altid dragas med näseblod, eller halsflöter, med maskar eller andra barnaträmpor. (Fortsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Julii	Kl. 8. f. m.				Kl. 2. e. m.				Kl. 9. e. m.			
	Bar.	Therm.	Wind.	Väd.	Bar.	Therm.	Wind.	Väd.	Bar.	Therm.	Wind.	Väd.
26	23:35	18.8.	Ö.	1 rågn.	23:39	22.8.	W.	1 klart.	23:38	18.8.	W	1 klart.
27	23:36	19.8.	S.	- ström.	23:30	23.8.	S.	1 klart.	23:30	18.8.	W	- klart.
28	23:39	19.8.	W.	1 klart.	23:40	21.8.	W.	1 ström.	23:47	18.8.	W	1 klart.
29	23:35	17.8.	W.	1 klart.	23:55	22.8.	W.	2 mulit.	23:55	19.8.	W	1 klart.
30	23:34	18.8.	W.	1 klart.	23:30	22.8.	W.	2 klart.	23:45	19.8.	W	1 mulit.
31	23:40	16.8.	W.	1 rågn.	23:29	19.8.	W.	- mulit.	23:20	18.8.	W	- rågn.
1	23:17	16.8.	N.	1 rågn.	23:25	18.8.	N.	1 mulit.	23:30	18.8.	N	- rågn.

Den 28 Sidsta Qvart. kl. 6 e. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 9 AUGUSTI 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de sjukdomar som höra til wisa
årstider, eller wisa menniskjo
åldrar.

Sörsta ungdomsåren är en kädja af
sjukdomar. Utom allt det onda,
som Hippocrates anmärkt, äro ännu
i nyare tider Kopporna tillkom-
ne, hwilka härja bland barnen som en påst.

Ynglingåren hafwa åter igen sina be-
sonnerliga sjukdomar. Hit hörer egentligen
hosta med blodförtning, lungfot, hetsig fe-
ber, fallsjuka och några andra sjukdomar,
som ännu medfölja från barnåren. Den
egentligaste tiden för blodförtningar utur
lungorna och lungfot är från adertonde til
35 året, och hwar och en wet at ynglingar
måstadel antastas af hetsiga febrar.

Wid manliga åldern märkes hållt trång-
brösthighet, håll och styng, skinnsjuka, vase-
ri, hetsiga febrar med yrsel, långwarigt
turklopp, gallfebrar, rödsfot och gyllenåder.

Ålderdomen är en kädja af bräckligheter
och sjukdomar. Likasom det berättas om wisa
ia personer i de fornda tiderna, hwilka med
gift blifwit upfödde, och derigenom sattes ut-
om fara at kunna dödas med gift, så kan man
äfwen säga om de älderskegne, at de dersöre
ibland wiskas öfwerkräda menckeliga lifwets
mål, emedan de äro så wana wid sjukdo-
marna, at de utgjöra en del af deras na-
turliga lif. Hippocrates beskriwer dem som
trångbröstad folk, med catarrhalisk hosta,
hwilka ofta beswäras af urinens brännande
och stämmande, af wärk i lederna och nju-

rarna, swindel, turklopp, rinnande ögon
och snutwa, swag syn, moln för ögonen och
swag hörsel. Denna är den älderen, hwil-
ken Salomo i sin predikare liknelse wis be-
skriwer, och som han kallar „de onda da-
„ garna och åren, em hwilka wi wara
„ sägande: de behaga oss intet, på den tid
„ då wäktarena i huset darra, och de starka
„ kröka sig, och mjölnarena stå säfänga, der-
„ före at de så få wordne äro, och synen
„ warder mörk igenom fönstren: och dö-
„ rarna på gatone tillstutne warda, så at
„ rösten af qwarnene tylnar, och upwäknar
„ när foglen svinger, och fångens dötrar
„ warda nedtryckta, då skiftoget bortkom-
„ mer och guldkällan utlöper, och ämba-
„ ret giftnar wid brunnen, och hjulet sön-
„ bergar wid brunnen. „

At dessa beskrifningar synes at alla men-
nisko, äldrars swagheter altid warit desam-
ma från många tusente år tilbakars, som
de ännu äro, och man kan härutaf sluta,
huru litet hopp wi äga at igenom sielfwa
konstens bästa hjelpemedel kunna öfört få
njuta de fördelar som en beständig och fast
hälfa medföret. Några Medici hafwa an-
märkt at man finner i sielfwa mennisko-
åldrarnas sjukdomar några spore af de natur-
liga krafternas aftagande och försakande,
hwilka stunda til det sista målet, som Sa-
lomon wid slutet af sin anförda liknelse ut-
sätter, då han säger: „En stoftet måste å-
„ ter komma til jord igen såsom det warit
„ hafwer, och andan til Gud igen, den
„ honom gifwit hafwer. „ I första ung-
domen, då ännu alla naturens krafter äga
sin största förmåga, går deras måsta styrka
til hufwudet, hwarest äfwen sätet är för de
måsta barna sjukdomar. Dersöre är dems

Ålderen gemensligen underkastad blodfödnin-
gar ur hufvudet, besonmerligen näseblod. I
medelåldren tyckes denna modiga kraften re-
dan något hafwa gifwit sig. Under den ti-
den, då menniskan går från barndomen til
medelåldren, lider hufvudet mindre. Men
hälksjukorne blifwa då allmäntare. Mitt
under medelåldren suakta dese krafterna än-
nu djupare. Denna tiden lider bröstet må-
sta faran, och blodfödningsarna utbröta ge-
nom bröstet. Dertfore insinner sig då blod-
hosta aldrafnarast. I hög ålder uphöra åf-
wen bröstets faror, och de måsta sjukdomar
rypa sig i underlifwet, och i de nedre trepps
ledamöterna. Blodfödningsarna ske genom
underlifwet, i det de öppna gollenådern, och
denne är den sista arten af sjukdomar, hvil-
ka man kan nämna sådana, hwaruti natur-
krafterna ännu arbeta med någon styrka. Ty
ehuru i högsta åldren nästan alla ställen i
kroppen, hufvudet, bröst och underlif utstå
mycket; så äro dock dese sådana sjukdomar,
hwarwid naturens krafter intet mera förrä-
ta något motstånd, utan hvilka blott leda
sit ursprung deraf at machinen är utnött,
och at lifskrafterna äro förswagade. Såd-
ana sjukdomar äro swindel, slag, och de yt-
tre sinnens aftagande.

Jag wil intet på det strängaste undersöka
wigtigheten af alt detta, men det är wist, at
minnet har derutaf någon hjälpreda wid sose-
met af mennisko åldrarnas sjukdomar, eme-
dan det åtminstone är sant, at af de sjuk-
domar, wid hvilka naturens krafterna mycket
arbeta, de måsta i barndomen hafwa sit låte i
hufvudet, wid medelåldren mera i halsen och
i bröstet, och i den höga åldren mera i under-
lifwet och de nedre kroppens ledamöterna. Urs-

älderna och åldern äro intet de enda, som å-
draga människorna sina besonnerliga sjukdomar.
Äfwen bada Könen hafwa sina egna dem til-
hörige trämpor, hvilka dels häröra af den
åtskilda byggnad som är emellan bägge Kö-
nens kroppar, och dels af deras olika förrätt-
ningar wid afsejen. Swart och et klimat
gör sina innånare mer eller mindre utsatte
för egna slags sjukdomar. Sålom Jöslända-
ren tyckes kunna lefwa bland Is, och Woren
i Eld, så här och hwar och en af dem, sina dem
tillhörige trämpor. Swart och et lefnadsfätt
medförer sit egna elände. Hvar och en person
hwar och en sefla, swart och et fränd, hwort
och et slags arbete, medförer sina egna sjuk-
domar, och man har widlöfliga böcker, som
blott handla om Handtwärkares, Konstnärers,
Lärvas o. s. w. sjuk. omar. Klädebräkten, mo-
den, och de hos artilliaa folkslag införde sed-
wanor åstadkomer hos dem besonnerliga slags
sjukdomar, som blifwa national sjukdomar, om
sådana moden och sedwanor hos en Nation o.
förändrad: bibehållas. Sjelswa temperamen-
terna utgjöra en indelning i sjukdomarna. En
Cholericus hade för 4000 år sedan åfwen de
sam ma anstötter, som detta temperamentet ä-
nnu har, och hwarwid alla öfrige temperamen-
ter blifwa försonade. Ännu mer, ingen enda
sinnestörelse gifwes, som icke medförer sina e-
gna slags sjukdomar, hwilkas ursprung är så
bekant, at en erfaren Läkare utan mycket un-
dersökning kan finna källan dertil. Korteligen
man må igenomlöpa alla om löndigheter, i
hvilka en menniska nödwändigt måste befinna
sig så stüer man wid alla et bedröfweligt må-
te af någon wist sjukdom, hwarigenom döden
erhindrar o: den gamla rätt, hwilken han å-
ger til menkligheten. (Forts. härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Aug.	Kl. 8. f. m.				Kl. 2. e. m.				Kl. 9. e. m.			
	Bar.	Therm.	wind.	väd.	Bar.	Therm.	wind.	väd.	Bar.	Therm.	wind.	väd.
2	23:35	17.8.	N.	- rågn.	23:42	18.8.	N.	- rågn.	23:46	17.8.	NW	- mulit.
3	23:56	17.8.	N.	- mulit.	23:61	20.8.	N.	- mulit.	23:65	18.8.	NW	- mulit.
4	23:71	17.8.	N.	- mulit.	23:72	21.8.	N.	- klart.	23:72	17.8.	N	- klart.
5	23:72	16.8.	Ö.	- klart.	23:73	23.8.	Ö.	- klart.	23:72	17.8.	Ö	- mulit.
6	23:69	18.8.	N.	- mulit.	23:70	23.8.	N.	- klart.	23:70	17.8.	N	- tdka.
7	23:70	15.8.	NO.	- tdka.	23:67	22.8.	NO.	- klart.	23:59	17.8.	W	- mulit.
8	23:59	18.8.	W.	- ström.	23:50	24.8.	W.	1 klart.	23:20	16.8.	W	1 klart.

Den 5 Nym. kl. 7 e. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 16 AUGUSTI 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de sjukdomar som höra til wisa
årstider, eller wisa menniskio
åldrar.

Jag har någon gång ordt förelågga mina Läsare en förteckning på de utom oss befintelige wessaker til vårt stadigwarande elände, emellan dem detta är en betydande del af theorien om menniskeliga sjukdomarna. Detta är för oss et nytt sätt, som wi wid tillfälle wela genomlöpa. Så, som jag nu beskriwit årstidernas och menniskoåldrarnas sjukdomar, så wil jag ock i de efterföljande bladen på et medicinskt sätt betrakta Menniskornas öfriga omskändigheter. Beskrifwelse af sjukdomar, Klåderkärgarnas, temperamenternas, spilor och gjöromåls m. m. äro ock så omwärdligen nödiga att weta, at jag skulle anses det för en wäsentelig brist i mina blad, om jag intet derom handlade med någorlunda flit och tydelighet.

Bref til Läsaren ifr. Frihetsskrif, om beswärliga
Besök för sula.

Min Herre.

Ja, ja: den fromma författaren til det befintelige bresmet, i arket om en god moralisk characters nyfka då man är sjuk, har rätt, at sinnets ro och stadighet är det enaste medlet at göra oss vårt elände i werlden drageligit, besonnenigen under långwariga plågande sjukdomar. Men man bör antingen wara så länge sjuk som han, eller måtte man wara fattig, tårstig och föraktad, för at i en sjukdom wara så lycklig, at kunna samla sino sinnen och ingå uti et sådant lugn, som härtil omgångeligen fördras. En rit, wärmjände och af werlden

hedrad man, som angripes af någon sjukdom, lærer wisserligen wid närwarande stillning hos sula, hafwa nog gjöra, om han något ögnablick skal kunna få njuta stillhet, för at tänka på GUD och sig self. I behöfwen allenast erhindra Eder den hos oss inrotade wanan med sulabesök, för at finna, hwad jag wil säga. En ansedd man, eller et sådant freuentimmer, behöfwia allenast en gång låta bliwa bekant, at de intet besinna sig wäl, så blifwer deras hemwist likt et wårdeshus, hworäst hwar man anländer. Jag har self åsarenhet härutaf, och wet adbrabäst hwad jag därwid utskädr. Aldrig har wänskap någonsin warit mig beswärligare än då. Jag har ofta sedt en samling af wänner omkring min sulkång, som bestådt af tijo, femton til tings personer, och af hvilka hwar och en använde de ringa gåswor han hade, at beskrifwa mig den andel han tog uti mit lidande. Under alt detta inwiakade sig detta stora sällskapet i widlöftiga, mig antingen aldeles intet angående, eller ock helt oangenäma samtal, i hvilka jag, i ansende til mangel af döfhet, nödwändigt måste deltaga. Jag son omöjliggen beskrifwa Eder, huru förhördt och oroligt mit sinne wardt, då jag måste höra inart et nytt besök af medlidande, snart salernas tillstånd i Saxon, i Holsten, i Slesien, Preussen, wid Rhem, i England och i America, snart händelser i staden, snart tillöstan af en wån, som tog affsed, snart en annans goda hopp och förwöstan om min halsas återstående, som hade lust at ännu sitta längre qwar, snart andra saker sem häudigt förde mig ur den ena werlden i den andra, utan at uti mitt hus och min sång kunna så wara min egen Herre och wån. Erhindren Eder allenast wara barnsängs besök, hwarmed, wagtadt alt tadel derpå, ändock fortfares, ehuru

beswärlige de ock äro, så för den som emot-tager dem, som den, hvilken gifwer dem. Säger mig, huru är det möjligt at en sjuke kan wara nögd i en sådan Caffe-Pånk, och tänka på den, som nu förödmjukar honom? Intet, utom fattigdom och föragt, kan beswärdad en sucklig människa för dessa beswärliga och wangenäma ärebetygelser. Ly så ömmande och kärleksfull, som werlden i sina besök wisar sig emot sjuke, så wäl ser hon lifafullt efter, at intet bortslösa sin närwarelse hos folk, som antingen intet äga några pengar på interesse, eller intet belåda några hederställen, eller icke äga några titlar som pryda dem. Jag har til min öfweka et capital af femtio tusende plåtar, och en titel, hvilken jag uti min ungdom förskaffade mig, blott i den samma affigten, som Adam i Paradiset hade, då han tog et fiknablad, fram för sig. Detta olyckeliga narrit och wärdet om mina femtio tusende plåtar, har i staden förwärfwat mig et sådant allmänt medlidande, då jag blifwer aldrig så litet sjuk, at man wil blifwa ursinnig deröfwer, och at man intet lämnar mig något ögnablicks ro, för at ingen ting må försummas til min hälsas återwinnande. Jag måste tillstå, at jag under en tre weckors sjukdom, som jag för några år sedan hade, war i samma tillstånd, som en människa, hvilken på et Caffe-hus hårer sig ovisorna föreläsas och ömdömen deröfwer föllas. Jag kunde hwarken tänka på mitt eget, eller på mina anhörigas tillstånd. Mina phantasier, om nätterna då jag skulle sofwa, wore intet annat, än föreställningar af de ämnen som dagen förut blifwit omtalte. Nu slöt jag en hederlig fred för Engeland. Nu anhölt jag hos Feldtmarskalk Daun at förswara Dresden. Nu nödgode jag Ryssarne til slagning. Nu angrep jag Konungen i Preussen i sitt sörskansade läger. Jag intog Dwebek, nedergrjorde General Wolfe, och hjälpte Engelsmänaerna repa Victoria i London, då under alt detta, Prästen som satt hos mig, förmodade, at jag skulle besinna mitt inwäntes elände, och komma til kändedom af mitt förderfwade säla tillstånd. Jag tror, at detta missbruket af sjukbesök, hvilka man intet ästundar, äro rätt et plågoris för sjuke, och et ganska stadeligt fel i lesnadsfättet. Det är sant, en sjuke har ibland nödigt både tröst och upmuntran, och det wore obarmhertigt, at

ne'a honom det. Men, det är oförnuftigt at påtruga honom sin tjenst, eller at illa uptraga, om den intet kan wara angenäm. En sjuke är också i denna affigten, at som Seneca säger, betrakta som en heliadam, med hvilken hwar och en intet får hushålla efter sit tycke, utan at man skonar honom, och uptrifvar hans umgänge som någon ting rar. Min Läkare lät mig efter några dagars förlopp weta, det mitt tillstånd dag från dag wardt sämre, och at jag hade nödigt, för min hälsas återwinnande skull, at undwika alt buller och alla starka sinnes intyck, och lesa i stillhet. Jag beslöt at så gjöra, och utförde detta beslutet den följande dagen tappert. Jag hade åtta hederliga personer hos mig, stillika med en wakhustru och en Präst, då min Läkare kom. Godt, sade jag, Herr Doctor! sätt en Eder här. Herr Magister blifwen sittandes, och I Dorothea lät Eder wid sängfötren. I öftriga goda wänner gån bort och bedjen för mig, så wil jag efter några dagars förlopp säga Eder, om sådant hjälper mig mera, än Eder närwaro. Detta war groft nog. Men, jag kom på det sättet i stillhet och wardt frisk. Det skulle wota mig lätt, om mitt exempel kunde upmuntra flera til sådan driflighet, på det et så beswärligt, som orimligt bruk kunde blifwa afskaffadt, som är at igenom falsk höflighet gjöra sjuke ännu wärre. Jag lesrer etc.

Sribetskär.

Bref isån Fr. Starnalius til Läkaren.

Högådle Herre.

Sedan jag utaf Edert Stycke som handlar om en god moralsk characters nytta då man är sjuk, med nöje sedt, at den gamle fromme Mannen, Herr J. F. W*** lånsar en Procentenhjelm, som är blind, och hvilken lofwat den Deulisten som kunde curera honom 100 Ducater och et repeter. ur til Kyrkan, så anhåller jag, som är en högt privilegerad ögon- och tandläkare at denna Herrens måste berättas, det jag lofwat, med Guds hjelp, curera honom; men wid nu warande dyra tider ej kan gjöra det allenast för de 100:de ducaterna, utan ästundar äfwen det omnämde repeter. uret til recompence, hwarmed jag lesrer

S. T.   Aensköllige Tjenare
Doct. Ulrich Starnalius.

Högt privilegerad ögon- och tandläkare.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 23 AUGUSTI 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de fel, som begås i Barna-
upfostran.

Schelans, en god Comediant, hade i en mycket het sommar spelt Euripides Andromeda i Abdera, då afwen en wis hetsig feber ibland Inwånarena derstädes gick i swang. Många gingo med febern utur Wålhuset, och derhos upledade inbillnings kraft förestälte dem under feberns phantasier intet annat, än Andromeda, Perseus, Medusa etc. Dessa lewande Phantasier gjorde de suta til en art af Comedianter. Ly, ehuru de sedan blefwo friska, behöllwo de dock en sådan nyck af dårskap öftrig, at de altid offentligen upläste några stycken deraf, liksom de stolat stå på Theatern, så at man på alla gator såg en myckenhet bleka och magra ansigren stå, hvilka upläste Tragiska verser, tills ännu teligen den annalkande winteren bragte dessa dårar til fullt förstånd igen. Min egen åra oonfskrad, måste jag tillstå, at det går mig på wiss sätt likaså med mina Medicinska lärdomar, som det gick inwånarena i Abdera med deras tragiska verser. Som jag så ofta bemödar mig, at på allt behageligit sätt kunna föreställa min wettenskap, och under allehanda bilder framställer de första och terraste reglor, hvilka man bör i agt taga i anseende til hälsan och des kundskap til at göra dem smakeliga för mina Läsares upmärksamhet, så wånjer sig min inbillningskraft wid dessa medicinska phantasier så mycket, at jag ofta hela nåtterna igenom intet annat drömmer, än om Medicinska saker. Man lärew fördenksfull intet förtycka

mig, om jag då och då berättar någon af mina drömmar. Det såges at många, mycket widlöftiga och wigtiga skrifter intet annat stola vara än drömböcker, och jag tror self at Skribenterna intet alltid äro så ärliga at de utwisa wid hwilka ställen i sina skrifter de warit drömmande, eller wakande. Jag, som af erfarenheten lärdt, at man äfwen så gärna läser drömda saker, och lika så snart sätter warde på dem, som på andra, har intet betänskande wid, at rent ut säga, det jag i wagn vil berättat mina Läsare en orolig natts händelser, som följde på en orolig practisk dag, på hvilken jag med häftighet födrat mig öfwer de måsta människors skadeliga klohet i sin barna upfostran.

Åldraförst såg jag en gammal Afa, hwilken hölt twänne af sina ungar emellan framfötterna, och bar den tredje på ryggen. Hon lekte med de båda första så länge, tills den ena förqwäfsdes, och den andra började jämmerligen at skrifa. Den tredje hwilken hon hade på ryggen, befant sig wäl på et gamt obehwämt ställe; men den war dock i sätterhet för sin Moders beswärliga kärleks betyggher, och skrattade at en wånspas som gjorde des beuge Synkon oluckelige. Estraxt härpå såg jag en myckenhet Bondedarn hwilka haltatna gingo och trampade i snön. De sågo så muntre och trulle ut som deras föräldrar, hvilka stodo ej långt derifrån och ansågo deras hårdnackade lek. I det samma kom en tilltåkt wagn förbi körandes, hwaruti satt en Herre med et förnämt fruntimer, hwilket hade twänne artige barn hos sig insvepte i pälzar; men hwilka liksom hålfwa Herrskapet sågo magra och blekula ut. Då wagnen kom dit hwaräst bönderna

stodo, hölt han sitta, och Herru som satt deruti, frågade folket om det wore deras barn som lekte i snön? Ja Herre, swarade den äldsta ibland dem. De hålla sig der litet lustiga. I hårda menniskor swarade Herru, frågen I intet mera efter Edra barn, än at I just med sit welen bringa dem om hälsta och lif? Är det wäl underligt, om de få smutswa, hosta och flussfeber? Å! sade Bonden, våra barn äro alltid friska och kunna tåla allt; men de begga, som sitta i wagnen lära wäl intet så höra Böten många gånger mer. Ja sade Herren, mitt der- utaf kunnen I se hwad en god skötsel gör. Ly hade de intet den, så wore de långel- dan dödde. Arbetet duger intet sade Bonden. Våra barn bruka inga påsar, emedan de härstamma af oss, som också blifwit store utan sådant. Men, Edra barn äro så swaga och flena, at de ej kunna lefwä, och deras föräldrar skulle wisserligen intet kunna uthärda hwad våra barn tåla. Swarigenom hufwen I då blifwit starka, frågade Herren? Det går från Far til Son, swarade Bonden. Våra barn måste strätt i ungdomen lära sig at kunna tåla allt. Så lära wäl två tredjedelar af Edra barn dö, imman I kunnen få en tredjedel til lifs? Och den som då lefwer, blifwer wäl stark. Om det också wore på det sättet, sade Bonden, så måste det så ske, på det landet må få starkt folk, som arbeta åkeren och sköta densamma. Men det är intet så, ty för oss dö intet så många

barn, som för Stads folket, emedan våra hafsra styrkan med sig til werlden. Hör! Bonde swarade Herren, du kan hafwa rätt; men jag har också rätt, at wi intet alla kunna wara Bønder. Herren har ändock intet rätt sade Bonden. Ly Herrrens barn kunna blifwa Herrar och Bønder, om de få alswarsamt upföddes som våra. Men, de dåga hwarcken til Bønder eller Herrar, emedan de lefwä et swagt lif som intet länge kan räcka. Bonde sig, swarade Herren, du är intet rätt klok. Kalk, för! Minne Läjare äro til afwentys af helt annan mening än denna Herren, ty jag tycker sielf at denna karlen war för klok til at wara en Bonde. Jag kan omöjneligen gjöra råkenkay för mina dröminar och deras twärdighet. Men, til min inbillningskrafts heder måste jag dock säga så mycket, at det är redan en årländ sanning, at Bønder och Drängar ibland kunna wara klokare än deras Herrar. Utan at åberopa mig Epictet, som förde charac- ter af Philosoph och Dräng på en gång, wet jag afwen ur Konung Henrichs den 8:de af Engeland historia, det han gifwit alla Manfolk lof at läsa Bibelen, och allenast ut- skjutit drängar från detta privilegium; men at Edward den Site uphäfwit detta förbud, emedan man säg, at många betienter och drängar kunde äga mer förstånd, än deras Herrar. Utan at häruti widare inlåta mig, wil jag suttjara med berättelsen af mitt dröm.

(Fortsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Aug.	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	wind. wäd.	Bar.	Therm.	wind. wäd.	Bar.	Therm.	wind. wäd.
16	25:37	13.8.	N. 1 mult.	25:42	14.8.	N. 1 mult.	25:43	12.8.	N - klart.
17	25:44	11.8.	N. - klart.	25:46	18.8.	N. - klart.	25:50	13.8.	N - klart.
18	25:36	14.8.	N. - klart.	25:36	18.8.	S. - klart.	25:36	14.8.	S - klart.
19	25:36	14.8.	S. - klart.	25:35	20.8.	S. - klart.	25:30	15.8.	S - klart.
20	25:45	15.8.	Ø. - 18kn.	25:40	20.8.	S. - klart.	25:36	15.8.	S - mult.
21	25:35	16.8.	N. - mult.	25:45	20.8.	S. - 18kn.	25:45	15.8.	S - frödm.
22	25:43	16.8.	W. 1 mult.	25:43	23.8.	W. 2 klart.	25:50	16.8.	W 2 mult.

Den 20 Fulln. kl. 8 f. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 30 AUGUSTI 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de fel, som begås i Barna-
upfostran.

Sitt sinne war ännu upplödt med
 de sedda Bilderna, då Kut-
 sken försman utre mina ögon.
 Bonde, sällskapet förvandlade
 sig på ögnablecket i en Amerikansk By, full
 med wilda, hvilka woro mycket spelsatte,
 at besigtiga en myckenhet nyfödda barn, som
 lågo fram för dem på marken. De delade
 dem i tvenne hopar. På den ena sidan
 lades alla starka barn, hvilka hade breda
 bröst och arlar, men på den andra de som
 woro sjukelige och swaga. De första blef-
 wo af sina mödrar uptagne, och burne i
 Hottorna, derest de rätte dem sina fulla och
 stinda bröst. Barnen som lågo på andra
 sidan blefwo någon stund liggandes, tills an-
 teligen en wilder kom med en stor pål, och
 slog den ena efter den andra för hufvudet,
 till des hela hopen war dödad. Så gruf-
 weligit som detta försarandet sputes mig, så
 litet war det mig likwäl nott, emedan jag
 utaf Historien wiste, at detta är et gammalt
 infördt bruk hos Amerikanerna, hvilket le-
 der sig från älberdomen, då det stedde på
 samma sätt i Europa. Ty Plutarchus be-
 rättar i Lpurgis Historia, at Lpurgus lä-
 tit af daga laga alla swaga barn. „Fä-
 „drarna: säger han, woro intet mäktiga,
 „at så upföda sina barn efter sin wilja.
 „Ty så snart et barn war födt, måste Fa-
 „dren self bära det till en ort som kalla-
 „des Lescha, hwarest det skulle besigtigas
 „af alla släkternas församlade äldsta. De-
 „santit det då wäl bildat, starkt och friskt,

„ gottwo de besättning at det skulle upfödas,
 „ och tillika anwising på en af de 9000
 „ Portioner till des arfwedel. War barnet
 „ däremot lamt eller lydt, sjukeligt och
 „ swagt, blef det lastadt till en ort Lpo-
 „ thetes kallad, som war et djupt hål wid
 „ berget Taigetus, emedan de intet höllo
 „ nytigt hwarken för sielfwa barnet, eller
 „ det almänna, om det blef wid lifwet,
 „ så wida det stån födslen war så bestaf-
 „ sadt, at det igenom hela sin lifetid hwar-
 „ ken kunde blifwa starkt eller friskt. För
 „ ästwen denna orsaken skull tordes Barn-
 „ morsforna också intet twätta de nyfödda
 „ barnen i watten, utan i win, för at ä-
 „ fara om de woro af godt slag och stark
 „ kropp. Ty man trode, at de sjukelige,
 „ swaga och med fallsoten belajade barnen
 „ skulle då dö af mattighet, emedan de
 „ intet kunde tåla winets kraft, då däremot
 „ de friska skulle blifwa ännu starkare och
 „ fastare härutaf. „ Så barbariskt detta
 „ upfoget är, har dock icke allenast Aristote-
 „ les, en så stor Philosoph, gilladt det uti
 „ 8:de Boken af sin Politique, utan mon sin-
 „ ner det öfwer alt, ehuru intet med så ögon-
 „ stenlig grymhet, hos de många wilda folksla-
 „ gen. Hwad göra wäl, til exempel, Ostia-
 „ lerna annat, än esterlefwa Lpurgis lag, då
 „ Weber berättar om dem, at deras Lwino-
 „ folk på krigstogen i den hårdaste winter, of-
 „ ta på stående fot, söda barn, siela dem
 „ straxt i snön, tills de börja strika, på det de
 „ stola blifwa hårde, laga dem sedan till brö-
 „ stet, och fortsätta resan med sällskapet. Ef-
 „ ter 4 til 5 weckors förlopp, gjores en eld
 „ midt i Hyttan, öfwer hwilken Barnaföder-
 „ skan springer tre gånger, som är slutet af
 „ hennes Barnsång, då hon sedan begifwer sig

til sin Man igen, hwilken då efter sit tycke, antingen behåller henne tillika med barnet, eller bortjagar dem.

Det lärer mig frågas: Om jag drömt all detta? Jag är owan at förtälja drömmar. Derjore är jag litet öredig derwid. Men hwad skadar det, då man wet, at i drömmar ändå aldrig hafwa något synnerligt sammanhang. Jag hade efter den anförda drömmen suswit ungefär en timma, då jag hastigt tyckte mig wara uppe i luften och swäfwa fram och tillbaka. Jag såg under mig hela stora Byar, Städer och många handa folkslag, och min redan ureldade inbillnings kraft förestälde mig ideliga bilder af barn, eller af sådant folk hwilka hade at gijra med barns fotande och wård. Ameriska war min förnämsta städesplats. Jag såg uti Canada, Birginien, Brasilien och på flera ställen en moekhet barn som woro o-lindade, nakne, som lågo i bomull, i hängmattor, eller i waggor, hwilka woro tillstutne eller med påskwärt bellådva. Jag förundrade mig at se sörsta delen af mennisko-slåget aldrig blifwa lindade, då jag likwäl hördt i Europa, at ingen menniska kunde o-lindad upwäxa och blifwa stor. Det behagade mig, då jag uti Peru wäl fant några barn lindade, men hwilka dock hade armar-na fria, och för öfrigit mycket löst omlindade. Andra lågo helt fria i en håla i jorden och woro med dufar betäckte, som rätte dem midt på lifwet. Sälunda kunde de röra ar-

marna frött, och böja kroppen, huru de wolle, utan at falla eller skada sig. Wägra, som redan lärde at gå, kroppo så godt de kunde til modrens bröst, hwilket hon på lånat håll wisade dem, för at locka dem till gående. Jag såg waggor i Norra America, i hwilka barnen lågo på sådant mjöl, som finnes i gammalt träd hwilket masten ätit, så munt och wäl, likasom på skäder-bjurar, och tillika ganska renligt, emedan detta mjölet upföy fugtigheterna. Änteligen såg jag och så små swarta Morian-ungar, hwilka med sina knän och fötter omsfattade modrens bröst och höllo sig så fasta, at de utan hjelp af modrens armar blifwo fasthängandes. De fattade bröstet med handen, och sögo beständigt därutur, utan at hindras eller falla, igenom modrens åtskilliga rörelser, som under detta arbetade och förrättade alla sina wanliga spjlor. Jag förundrade mig, då jag ibland dem såg barn om två månader, sedan krypa omkring på händer och fötter, och de som woro något äldre löpa på betta sättet nästan så fort som om de sprungit på föttern. Den moekna upmärksamhet med hwilken jag betraktade all detta, gjorde mig änteligen så munter, at jag wäl tillbragte några timmar, innan jag igen kunde insomma. Under denna tiden århinderade jag mig ganska wäl, at äta deka ansigten intet annat woro, än erhindringar af hwad jag låst i åtskilliga resebeskrifningar, och bespinnerli-gast i Duffon.

(Fortsättning härnäst.)

Meteorologiske Observationer.

Aug.	Kl. 8. f. m.			Kl. 2. e. m.			Kl. 9. e. m.		
	Bar.	Therm.	wind. väd.	Bar.	Therm.	wind. väd.	Bar.	Therm.	wind. väd.
23	25:54	16.8.	W. 2 mult.	25:54	22.8.	W. 1 klart.	25:54	17.8	W - klart.
24	25:54	18.8.	W. - klart.	25:55	22.8.	S. - klart.	25:55	18.8.	S - klart.
25	25:56	17.8.	W. - klart.	25:55	21.8.	S. 1 klart.	25:50	18.8.	S - mult.
26	25:45	18.8.	S. - mult.	25:42	18.8.	W. 1 mult.	25:50	16.8.	S - klart.
27	25:55	14.8.	W. - mult.	25:56	19.8.	W. 2 klart.	25:59	15.8.	W 1 klart.
28	25:65	21.8.	W. 1 ström.	25:60	18.8.	W. 1 mult.	25:55	17.8.	W - mult.
29	25:55	18.8.	W. - mult.	25:55	22.8.	W. 2 klart.	25:46	18.8.	W - klart.

Den 27 Sidsta Quart. kl. 8 c. m.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 6 SEPTEMBER 1766.

Lärda Saker, och Rön.

LÄKAREN.

Om de fel, som begås i Barnas upfostran.

 Jag anstälde en jämförelse emellan den Europaiska Barnskötselen och denna, och det tyckes mig af så mångahanda exempel vara derisligt, at wi i många mål sträs af förvar och gamla manor, som ei äro de bästa, wid vår barnskötsel, hvilka wi antingen rent af borde ur vägen rödja, eller åtminstone någorlunda förbättra, utan at wi i anseende til barnen deröfver behöfde göra och något samwete. Men som jag wäl wet hwad det wil säga at beskrifa allmänna national fördomar och uråldriga sedwänor, så kunde jag allenast i drömmen få et sådant infall at willa föreslå några ändringar härutinnan. Jag wet at sådant ända aldrig bleswre efterlefwadt, och at ingen brodde sig derom. Jag wil deröfver intet göra det. Hwad hafwa wäl de kloka Philosopherne och Skribenterne uträttat med sina prädikningar om barnskötselen och theras upfostran. Af Chrysyppus hafwa wi en melodie, som han förestref Ammorna, efter hwilken de skulle siunga för barnen de aldradygdigaste wisor, så länge de woro under deras wård, hwilket åtminstone skulle wara tre år. Hwad hafwa Locke, Buffon, May och Krüger gjort för uppbyggelse, hvilka wisor så mycket iswer emot fel som begås i barna upfostran, och besynnerligen i anseende til barnskötselen. Hwad nytta hafwa wi härutaf. Hwar finnes den Amman, som wille siunga Chrysyppi Catabaucalenses. Hwar äst finnes de Föräldrar, som icke trodde at förhända sig, om de ej skulle insända sina barn som Egyptiska mumier? Hwar äro de förnuttiga folk, som icke anse wereliga upfostran för en wärdig och oumbärlig ättelwärd från Creaturen, och hwilka skulle wäl lä

ta wijsa öfwertryga sig, at barn måtte blifwa suksa, då de få så mycket mat och medicamenter, men så liten lust och tröhet at röra sig uti, som våra barn i Staderna. Dock nog af moral! Jag hafwer ännu flera drömmar at berätta, och om jag i dag gör mina läsare ledsna, så kunna de därutaf sluta, huru lång och förtretelig natten måtte hafwa warit för mig, hwilken i händelser jag berättar.

På min lustresa i Canada såg flera gåfvar från 5 til 7 år, som bidde sina Modrars bröst med all appetit. Jag ärhindrade mig derwid i drömmen, intet utan löje den stolte Platonisten Philosophen Plotin, hwilken sedermera fick så mycket förort för materien, som då han redan war ätta år gammal och gick i Skolan, ändret alltid besökte sin Amma, drog fram hennes bröst, och bidde kem med aldrastörsta smak. Åter snart igen war jag i Europa i en förtäm Madams Hus, deräst jag fick se en gammal torr Amma, som hade en ung Hare af ungelår halfannat år på knät, hwilken hon smorde en gröt i munnen, som hon först i sin mun tuggade, och derwid smelade hon in med så mycket ängel, hjerunge, säckertapp och flera sådana löta ord, at jag omöjligt kunde tro, det hon wille skada barnet med denna wältiden. Men jag drog på öron öfwer en så wänjaktig kärlek; ty jag förestälte mig det sommelsurium som war i denna födan: Amans spott, tandernes ruttna slem och winsten, som denna tandhåliga Hustrun ströf sin ängel med i munnen. Som sådant folk just intet äro wana, at stöja munnen på sig, och som de sållan hafwa brist på ihållige tänder, så satsas dem wäl aldrig efterlemningar af mat, som ruttnadt emellan dem, och deras mun är alltid et magazin af ruttit lött. Denna rösta blifwer barnen meddelad, och de äro lyckliga, om de få utkastning deraf, emedan eliest feber och rödgattiga sårdomar föreskrä dem. När Amman härtill har elaka safter och oartiga böjelser, så fortplantas sådant mycket lättare igenom spöt.

ten än igenom mjölken. Jag bortwände snart mina ögon från denna obehageliga åsyn, och fick se några andra barn, dem man istoppade allehanda mjölrätter, pankakor, grötar, wållingar, och hwilka måstabels med sina magra ansigten och hårda magar sågo ut som hafwande dwärgar. I det jag dem betraktade infördes i kammaren af tre älderslegna matronor med ruskande hufwuden, en gammal gumma, ur hwilkens ögon lyste drånwin och wishet. Man framhade det ena barnet efter det andra och afläbde. Magen befans uppöf, bröstmusclerna frutna, och alla lemmarna uttorkade. Knappt hade denna gråhåriga wisheten sett sådant, förän det ordet: ont af jorden, som et oratel swar, hördes skalla utur hennes mun. En ädelmodig grymhet bemäpnade denna wishetsfulla gummans tunne. Hon smorde honom med olja och ströf dermed några gånger gansta eftertryckeligen under de korta refbenen på barnet. Angsten och plågor, na, wärlade några få wäders bortgång, och detta war curen emot ont af jorden. Ingen tänkte på at dessa barnen borde afhållas från så mångahanda wäder och stäm gjörande föda, utan det lilla drande barnet war ännu öfrigt, som ur sin Ammas mun fick det stöna motet. Emedan detta barnet war litet så eländigt som de öfrige, så hade den prophettiska gumman intet kunnat säga annat, än at det äfwen hade ont af jorden, om intet hennes wishet hade uptäckt henne en ny sukdöm at gjöra en förändring med. Det wardt alltså beslutadt, at detta barnet widdes af äfswor, och tillita hade massar, hwilket sednare i anseende til Ammans ömögga tuggor kunde äga sin rättighet. Man badade dertfore det fattiga barnet först i tunnrand, sedan wardt det med en rak knif strapat öfwer hela kroppen, och sist med sin slags krydder rött emot trollerie, hwarwid den gamla gumman beswor den ena hufwulen efter den andra, at ingen ören anda mera kunde qwar blifwa hos barnet.

Så sällsamt och dåraktigt som alla dessa saker förekommo mig, så kunde jag dock se dem utan sonnerlig sinnefrörelse. Ty, hwarfore skulle jag wäl förarga mig öfwer dumma menniskor, som högsärdas öfwer sin wishet, och hålla alla dem som twifla därom för gudlösa och okunniga. Men

änteligen såg jag ännu et upstog, wid hwars äfsådande gallan wide öfwerlöda, tils änteligen det stöts på et löstigt sätt. Jag såg en hustru, hwars gåse gret och wor oartig, emedan han intet fick det han ästundade. Modren bad honom först lita, men då det intet hälp, hotade hon honom med riset; därpå gaf hon honom werkeligen några slag derutaf. Men, skriet wardt allt wärre. Omfider stred Modren til det yttersta medlet, ryckte barnet til sig, salt det på armen, och sade: Will du hålla mun på dig i ögnablicket, eller skal jag straxt föra dig i skolen? Detta hälp. Gåsen wardt på stunden likasom rörd af slag, blef, stilla och darande. Et sådant oförstånd förtrot mig mer, ket; ty hwad är öfrunniffigare, än at gjöra de ställen fruktanswärda och försträckeliga, för barnen, hwarest de dock skola bildas til menniskor, til Medborgare och til dygdiga medlemmar i samhället? Jag fördömde et upstogs sätt, som war så skadeligt, men straxt derpå såg jag samma gåse på gaton. Han stref som hade hon blifwit hudslängd, och modren slog honom beständigt, skritandes med en ursäsig upsyn: wil du din skäl til Skolan! straxt dertfore kom gåsens fader med en köpp i handen, och så som modren slog gåsen, klappade fadren hustruns ryg, och sade henne under många skålbord, at detta war den förtjenta lönen för det begrepet, hwilket hon inplantade uti gåsen om skolan. Jag roade mig rätt at se på denna execution, och började i sömnen at slå med.

Men hade jag bästa tillfälle at upmärka, då jag med handen slog emot wäggen. Ingen har kunnat hindra mig at fulldrömma hela detta blodet. Men, ämnena woro den öfriga delen af natten så torra, at de förtiente hwarken nidromas, eller berättas. Jag wet wäl at werlden skädt snart 6000 år, utan at någonsin wärfund barna, upsofran kunnat öfwer allt i densamma införas. Jag wet och at allt folk gjöra på detta sättet, som hwarken äga nog förstånd eller lust at gå ifrån deras gamla wanor, och at man ofta utan någon nytta straffar det, hwarat man kan hafwa det nödet at straffa. I sådan förtwiflan har jag beskrifwit mina phantasier, och ehuru jag intet kan hoppas någon nytta dertaf, äger jag dock likafullt den rättigheten, at så le öfwer menniskornas dårskoper.

STOCKHOLMS WEKOBLAD.

LÖRDAGEN DEN 13 SEPTEMBER 1766.

Lärda Saker, och Rön.Bref til
LÄKAREN.

Min Herre

Jag vet af Eder arbete intet är af den arten, at I kunnen säga alt på en gång om hwart och et ämne, som I Eder företagen. I se desto mindre är det nödvändigt, at de oöfaktbara underrättelser, hvilka I willen meddela Edra Läsare, om grunderna til hälsans och lifwets wid magt hållande, i alla affigter äro så fullständiga, som någon sin möjeligit är. För den orsakens skull förväntar man utaf Eder med aldrastörsta försinndan, at I wid läglige tillfällen åter företagen och utreden sådana ämnen, som äro människoflägget måst angelägna. Man läser då gärna å nro Edra föregångne blad och århinder sig dem med nöje. I hafwen redan beskrefwit de faror, hvilka en sucktig luft ådrager hälsan, och detta bladet har åsven gifwit anledning til et annat om förhållandet då röttagtiga smittosamma sjukdomar gå. Wi hafwa ofta sog at frugta de faror för hvilka wi blottställas wid sådan wäder, och då kan Edra Läsare tillika århinderas at så mycket flitigare rådfråga Edra blad och i agt taga de regler som derutinnan finnas. Willen I wäl tillåta mig, at jag nu något litet bidrager til detta ändamålet, hållt jag här och där finner några bewis om en sucktig och råwäderlets farligheter, hvilka I intet onördt.

Skulle wäl ingen ting kunna lämpas på och somlige af wåra städer af det,

Forestus fordom anmärkt om staden Delphis, at nämligen denna staden derföre war så ohälsosam, emedan den låg nedrig, hade intet stotande watten, och war omgifwen med tränga stads grafwar; Hwaraf skedde at watten, i synnerhet sommartiden, blef ruttit och stinlande, och at hwart 10:de år därutaf smittosamma febrar yppade sig. De städer fördenksfull, som weta sig hafwa en dylik belägenhet, at de intet äga nog friskt flytande watten, eller at i dem, wisa tider om året, antingen et stilla stående watten som ruttnat, upfoller luften med sina ångor, eller at luftens fria genomblåsande blifwer hindrad igenom et lågt och nedrigt läge genom tränga gator, höga hus m. m. De böra använda all omsorg at künna undfly de faror som härigenom tillspandas hälsan, och hvilka äro så betydande, at de sannerligen förtjena all upmärksamhet.

Petrus Salins intyggar at hans Fädernesland aldeles befriades från de pestilentialiska febrarna, hvilka elsest alla år om hösten härjade derstädes, sedan det stilla stående watten som stod i grafwarna blifwit utorkadt. Sannerligen, sådana underrättelser måste gldra och upmärksamma, at intet med lättfinnighet öfwerfara dylika anmärkingar, som gifwa oss anledning at lära hwad wi böra i allt taga för at kunna wara friska.

Den fugtiga luften är aldrig utan farra. Hwar äro wäl smittosamma sjukdomar allmännare, än på sådana orter, som ligga när til sön, eller äro omgifne af den samma? Man behöfwer allenast århinder sig, huru ofta pestilentialiska sjukdomar härja i Venedig, Ancona, Rom, Smirna, Constantinopel, Alexandria, Cairo och wid